

a Bismarck irányt változtatott és feljűk tart, először nem hitte el.)

A Bismarckot tehát „elkapták”. Már „csak” el kellett sűllyeszteni. A brit rombolók egész éjjel támadták – különösebb eredmény nélkül –, s 27-én reggel megérkezett a „kivégzőosztag”, a King George V. és a Rodney. A tűzpárbajt az utóbbi hajó kezdte meg 8.47-kor, s bő másfél órán át megállás nélkül folyt. Időközben megérkezett és bekapcsolódott a harcba a *Dorsetshire* nehézcirkáló is. Tovey 10.22-kor „tűzet szűntess”-t vezényelt. A Bismarck ekkor már csak egy lángoló roncs volt. A kegyelemdőfést a *Dorsetshire* adta meg. A több, mint 2200 tengerészből a Maori romboló 27-et, a *Dorsetshire* 80-at vett a fedélzetre. A többi a hajóval együtt odaveszett. Így a mai napig a Bismarck a világ legnagyobb tengeri katonai temetője.

48 évvel később, 1989-ben *Robert Ballard*, aki korábban a Titanic megtalálásával vált ismertté, felkutatta a Bismarckot. A pontos koordinátákat csak a német kormány illetékeseivel közölte. Németország a Bismarckot saját tulajdonának tekinti, katonatemetőként kezeli, s a ronccsal kapcsolatos mindenféle kutatási ill. kiemelési engedélyt megtagad, biztosítva a hajó és halott tengerészei örök nyugalma.

Felhasznált irodalom

- ☞ Top Gun 1995/6.
- ☞ Top Gun 1995/7.
- ☞ Ludovic Kennedy: Óriások csatája. A Bismarck csatahajó üldözésének elsűllyesztésének története. Európa Könyvkiadó, Bp., 1983.
- ☞ Milos Hubácek: Lángoló óceán.. Kosuth/Zrínyi, Bp., 1978.
- ☞ Bak József – Csonkaréti Károly – Lévay Gábor – Sárhidai Gyula: Hadihajók típuskönyv. Zrínyi, Bp., 1984.

Jegyzetek

1. Top Gun 1995/6. 42.
2. Milos Hubácek: Lángoló óceán 92-93.
3. Egy csomó egy tengeri mérföld egy óra alatt. Egy tengeri mérföld: 1853 méter.
4. Ludovic Kennedy: Óriások csatája 93.
5. Ludovic Kennedy: Óriások csatája 99.
6. Milos Hubácek: Lángoló óceán 215.
7. Top Gun 1995/6 50.

Kiss Gábor

„Blitzkrieg” az olajfák alatt

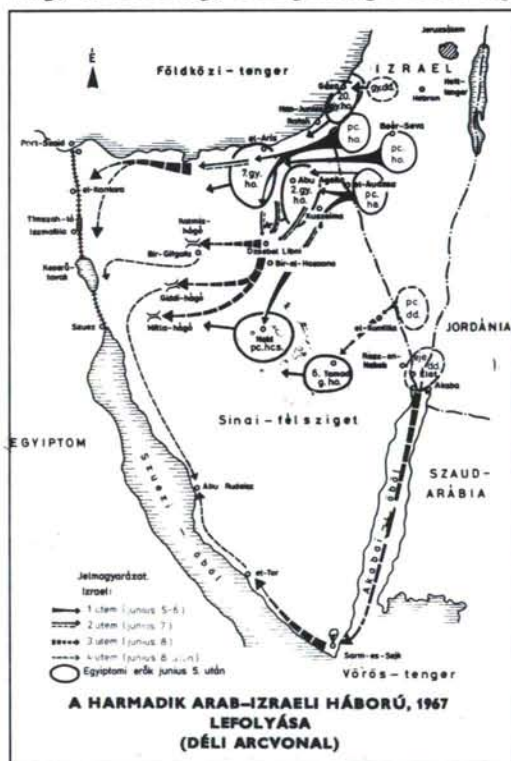
A háború előzményei

A szuezi kaland után 11 évig viszonylagos béke uralkodott a Közel-Keleten. Azért viszonylagos, mert a folyamatos határincidensek állandó feszültséget teremtettek a térségben. Az '56-os Egyiptom elleni háborút Izrael katonailag megnyerte ugyan, de a békeszerződés értelmében a meghódított területekről (Gáza, Sínai-félsziget) ki kellett vonulni. Izrael részéről tehát nem járt a háború területi nyereséggel. Szövetségesei, Anglia és Franciaország elérték céljaikat, a Csatorna megnyitását, de mindhárom hatalomnak hasonló következtetést kellett levonnia: a két legnagyobb hatalom, a Szovjetunió és az Egyesült Államok közül legalább az egyiknek a támogatását meg kell szerezni külpolitikai akcióikhoz, ellenükben nem lehet politizálni. A háború nyilvánvalóvá tette, hogy Nagy-Britannia és Franciaország má-

sodrendű nagyhatalmak, nem képesek önállóan megváltoztatni egy térség hatalmi viszonyait saját javukra. Ezt Izrael is látta, s ezért egyre inkább az USA felé kezdett közeledni, erősítve az addig sem túl rossz kapcsolatokat. Franciaország – *de Gaulle* hatalomra kerülése után – szintén igyekezett lazítani az Izraellel szembeni kötelezettség vállalásain, bár a kapcsolatok gyengülése csak a hatnapos háború után vált nyilvánvalóvá. Anglia nem folytatott olyan intenzív szereplést a térség politikai színpadán, mint Franciaország, aki a zsidó állam egyik fő fegyverszállítójaként működött közre az izraeli fegyveres erők felszerelésében.

Egyiptom katonailag ugyan vereséget szenvedett az előzőekben említett országoktól, de az, hogy az USA nem támogatta sem katonailag, sem politikailag az Egyiptom ellen fellépő három országot s még inkább az a tény, hogy a Szovjetunió viszont teljes mellszélességgel kiállt Egyiptom mellett, a hadszíntéren elszenvedett vereséget a tárgyalóasztal melletti győzelemmé változtatta. Emiatt az imperializmus elleni harc bástyájaként, a kis népek függetlenségének támogatójának szerepében tetszelgő Szovjetunió térségbeli pozíciói jelentősen megerősödtek. Egyiptomnak szüksége volt a szovjetekre, mint nagyhatalmi támogatóra. Ezzel együtt a Nílus-menti államra a szovjeteknek szükségük volt. Az oroszok számára fontos volt a Szezei-csatorna – s ezzel együtt az Európát a Perzsa-öböllel összekötő legrövidebb út – feletti ellenőrzés megszerzése. Emellett az ekkor formálódó orosz tengeri haderőnek is szüksége volt támaszpontokra a Földközi-tengeren. Egyiptomra szükségük volt mint faltörő kosra: segítségével növelni a szovjet befolyást az arab világban s ellensúlyozni vele növekvő nyugati befolyást Izraelben s az egész mediterrán világban: Franciaország, Olaszország, Görögország NATO tagok, a térségben állandóan jelentős amerikai s kisebb brit flottaerők állomásoznak.

Céljaik megvalósítása érdekében nem maradt tétlen a szovjet katonai és politikai vezetés. A 60-as években a szovjet haditengerészet kiterjesztette tevékenységét a Földközi-tengerre. 1964 júniusában ott tevékenykedő 6. amerikai flotta „megfigyelésére” a Fekete-tengeren állomásozó szovjet flotta állományából különítették ki a 3. hajórajt. Előőrse még azon a nyáron bemutatkozott: hajói jugoszláv kikötőket látogattak meg. Ezzel egy időben szovjet tengeralattjárók kezdtek járőrözni a Földközi-tengeren, egészen Gibraltárig. A közelék állománya 1966-ra 21 hajóegységben állapodott meg. Az Egyiptommal és Szíriával megkötött katonai szerződések lehetővé tették, hogy a szovjet hajók ezen országok kikötőit igénybe vegyék, vagyis a szovjet flotta gyakorlatilag támaszpontokhoz jutott a térségben. 1967-ben további erősítések érkeztek a 3. hajórajhoz, partraszállító-hajók és a szovjet haditengerészet legújabb helikopterhordozója. Ez a ese-

lépésekor állították le: Irak kiléphetett a Bagdadi Paktumból és országban állomásozó angol csapatok kivonásra kerültek. 1962-ben Egyiptom fegyveresen is beavatkozott a jemeni polgárháborúba, egyre nagyobb erőforrásokat mozgósítva a köztársasági erők mellett.

A terrorakciók mellett az izraeli-arab határokon is egyre sűrűbbé váltak az incidensek szárazföldön és levegőben egyaránt. Az egyiptomi-izraeli határon a konfliktusok a határt ellenőrző ENSZ-erők miatt főleg a levegőben zajlottak. Az első légi harc már 1958. december 20-án megtörtént, amikor izraeli vadászgépek lelőttek egy egyiptomi Mig-et. 1961-től a szír határnál is megkezdődtek az incidensek. A Golán-fennsíkon elhelyezett szír csapatok rendszeresen hajtottak végre támadásokat a fennsík lábánál elterülő síkság zsidó – polgári és katonai – célpontjai ellen. Ez természetesen izraeli ellenakciót váltott ki. A sorozatos összecsapások 1967 elejére csúcsosodtak ki. Január 11-én már kisebb páncéloscsata zajlott le a két fél között. Áprilisban a szárazföldi erők támogatására beavatkozó légierők közti ütközetben izraeli vadászgépek 6 szír MIG-21-et lőttek le. A légikört tovább forralta a két fél által hangoztatott háborús propaganda. Az arab államok Izrael állam tengerbe szorítását hangoztatták, míg Izrael az arab fenyegetés és támadások elleni jogos önvédelemről beszélt. Az zsidóellenesség valamiféle egységfrontot kovácsolt az arab államokból, mivel 1966. november 13-án Egyiptom és Szíria védelmi egyezményt kötött s közös főparancsnokságot – Egyesült Arab Parancsnokság – létesítettek egyiptomi vezetés alatt. A harcok kirobbanása előtt majd Jordánia és Irak is csatlakozni fog a védelmi szövetséghez s a közös katonai parancsnoksághoz.

A katonai felkészülés

Egyiptom, az egyedüli arab ország, mely az addig lefolyt mindkét Izrael ellenes háborúban részt vett, s amelynek a legsúlyosabb konfliktusai voltak a zsidó állammal, a megvívott háborúkból leszűrhető tapasztalatoknak megfelelő irányban kezdte hadereje fejlesztését, az ütőerő és a tűzerő fejlesztésére helyezve a hangsúlyt. Ennek érdekében az 1956-os háborúbeli létszámhoz képest mintegy 2,5-szeresére emelték a páncélosok számát s ennél is jobban, ötszörösére a páncélozott járművek állományát. Megváltozott a páncélos erők összetétele is. A páncélos erők mintegy 40%-át kitevő T-34 típus mellett az állomány jelentős részét adták a korszerű T-54/55 és ISZ típusú szovjet tankok. A szuezi háború alapján fokozott figyelmet fordítottak a páncélelhárítás és a légvédelem megerősítésére. Míg '56-ban csak 190 légvédelmi ágyú védte az egyiptomi légteret, addig 1967-ben már 950. Az ágyúk mellett megjelentek a légvédelmi rakéták is, melyekből 160 db állt rendelkezésre s jelentős fejlesztéseket hajtottak végre a radarrendszeren is. Hasonló arányú fejlesztést tapasztalhatunk a páncéltörő fegyvereknél is. Hatszorosára emelték a páncéltörő lövegek számát és rendszeresítették irányított páncéltörő rakétákat. A többi arab államban is hasonló tendenciájú modernizációt hajtottak végre, csak kisebb méretekben.

A szárazföldi haderőhöz hasonlóan az arab légierők állományában is jelentős minőségi és mennyiségi fejlesztést láthatunk. A légierők teljesen áttértek a sugárhajtású harci repülőgépek alkalmazására. Állományukban megjelentek a hangsebességű, majd a 2-szeres hangsebesség elérésére képes típusok: MIG-19 és MIG-21. Mennyiségben az 56-os létszámhoz képest az egyiptomi légierő kb. 2,2-szeresére emelkedett. A repülőerőknél megjelentek a nagyteljesítményű sugárhajtású közepes bombázók (TU-16) s növekedett a könnyű-bombázók száma. A szárazföldi csapatok manőverezési lehetőségeit növelték az állományba vett első helikopterek. A típusösszetételt tekintve szinte teljesen egyeduralkodóvá váltak

a szovjet gyártmányú eszközök (hasonló tendencia figyelhető meg a szárazföldi és a haditengerészeti erőknél is). Hasonló mértékben fejlődött az egyiptomi haditengerészet is, mely a térség egyetlen jelentő arab flottája. Állományában főleg a tengeralattjárók – 1957-ben már 3 db vásárlása a Szovjetuniótól – és a rakétagyorsnaszádok száma növekedett, de nőtt a nagyobb felszíni hajók száma is.

Összességében megállapítható, hogy az arab fegyveres erők jelentős fejlesztésen mentek keresztül. A Szovjetuniótól megkapták a kor legkorszerűbb haditechnikáját. Ennek ellenére nem tekinthetők ezek a hadseregek igazán ütőképesnek. A gyakori kormányváltások, a bizonytalan gazdasági állapotok és a gyenge humán háttér nem tette lehetővé a beérkező új technika hatékony alkalmazását. Hiába érkeztek az orosz kiképzők, a modern eszközök használatára nem tudták kellően kiképezni az arab katonákat. A képzettség hiánya miatt a korszerű technika jelentős része nem működhetett kellő hatékonysággal. Pl. az egyiptomi légierő harci gépeinek mintegy 1/4-e nem szállhatott fel, mivel ilyen mértékű hiány mutatkozott kiképzett pilóták tekintetében. A képzettségi hiányok mellett folyamatosan gondok mutatkoztak az utánpótlás tekintetében. A fejlesztések nagyarányú méretei mellett ezek a csapatok még mindig nem érték el az izraeli erők gépesítettségi szintjét. Az egyiptomi fejlesztést jelentősen visszafogta, hogy legjobb alakulataik Jemenben harcoltak s ez háború olyan erőforrásokat kötött le, melyeket a hadsereg fejlesztésére kellett volna fordítani. Emiatt elmaradtak szükséges védelmi beruházások, pl. a Sínai-félsziget védelmi rendszerének teljes kiépítése.

Izraelben is levonták a megfelelő tapasztalatokat s meghatározták a fejlesztés fő irányait. Azt a tényt vették alapul, hogy Izrael az elsőprő arab ember-, területi- és erőforrásfölény miatt hosszantartó háborút nem képes viselni, nagyarányú embervesztést nem képes elviselni. Mivel háborút csak a légierő támogatásával tudják gyorsan befejezni a szárazföldi csapatok s a légierő támogatásának feltétele a légifölény megszerzése, a legnagyobb prioritást a légierő fejlesztése kapta. Ekkor még főleg francia típusokkal erősítették az állományt s ily módon az izraeli légierő szintén teljes mértékben áttért a sugárhajtású harci repülőalkalmazására. A korábbi hangsebesség alatti típusok mellett itt is megjelentek a hangsebesség átlépésére képes vadászgépek, majd a kétszeres hangsebességű *Mirage* típusok. A fejlesztés s a későbbi háború mottójának is lehet választani *Ezer Weizmannak*, az izraeli légierő parancsnokának a kijelentését, amely szerint „Izrael önmagát Kairó felett tudja a legjobban megvédeni”. Ennek szellemében hajtották végre fegyveres erők fejlesztését. Beszerezték a nagy távolságú bevetésekre alkalmas *Vautour* vadászbombázókat. A pilóták intenzív légi harc kiképzést kaptak és gyakorolták a földi célpontok elleni gyors rajtaütéseket, az előrenyomuló szárazföldi csapatok közvetlen támogatását. A felkészülésben nagy segítséget jelentett, hogy 1966-ban dezertált az iraki légierő egy keresztény vallású pilótája s magával hozta MIG-21 típusú vadászgépét. Ez a típus volt az arab légierők legmodernebb vadásza. A repülőgépet szakemberek vizsgálták át s pilóták repülték be. Ezen adatok alapján készültek fel az ellene vívandó légi harcra.

Mivel az arab repülőerők számbeli fölényben voltak, a légifölény kivívásának feltételei a magasán kiképzett személyi állomány s ez vonatkozik a gépek földi kiszolgáló személyzetére is, akik a gépek folyamatos és napi többszöri bevetetőségét biztosítják. Erre azért volt szükség, mivel az arab számbeli fölény kiegyenlítésére a zsidó légierő harci gépeit naponta többször (4, 5, 6 alkalommal) is bevetésre kellett küldeni s a bevetésekre való gyors felkészí-

tés élet-halál kérdés volt. A haditerv szerint az első nap a támadó hullámok gépei 7 percet töltenek a földön, ez idő alatt kell ellenőrizni, fegyverrel és üzemanyaggal feltölteni. Ez a földi kiszolgáló személyzettől nagy begyakorlottságot igényel. A harci repülőkhöz mellett fejlesztették a légi szállító kapacitást is. Megjelentek a nehéz, közepes és könnyű szállító helikopterek. A szállító repülőgépek fejlesztését nem csak a jelentősen megnövekedett légideszánt csapatok igényelték, hanem a fegyveres erők többi része is, mely a gyors utánpótlás, a sebesült szállítás gyors eszközét látta a szállító-repülőgépekben.

A szárazföldi erőknél az előző háború alapján a nagy mozgékonyaságot, tüzerőt és védekezést képviselő páncéloscsapatokat helyezték az első helyre. 1956-hoz képest 2,5-szeresére nőtt a tankok és 3-szorosára a páncélozott járművek száma, ezek biztosították a csapatok számára a villámháborúhoz szükséges képességeket. A harckocsik zömét korszerű típusok alkották, AMX-13, M-48, Centurion. A régebbi típusokat – Sherman – zömükben modernizálták, erősebb löveggel szerelték fel. Kismértékben növelték a tüzéség erejét, mely a mozgó háború követelményeinek megfelelően – ellentétben az arab tüzéséggel – szinte teljesen önjáró volt. Hadrendbe állították az első légvédelmi rakétákat is. A katonai elképzelésekkel összhangban kevesebb figyelmet fordítottak a páncéltörő csapatok fejlesztésére, mivel koncepciójuk szerint egy harckocsi leküzdésének legjobb eszköze egy másik harckocsi (és a légierő). A haditengerészetnél főleg a kisméretű hajóegységek fejlesztése folyt.

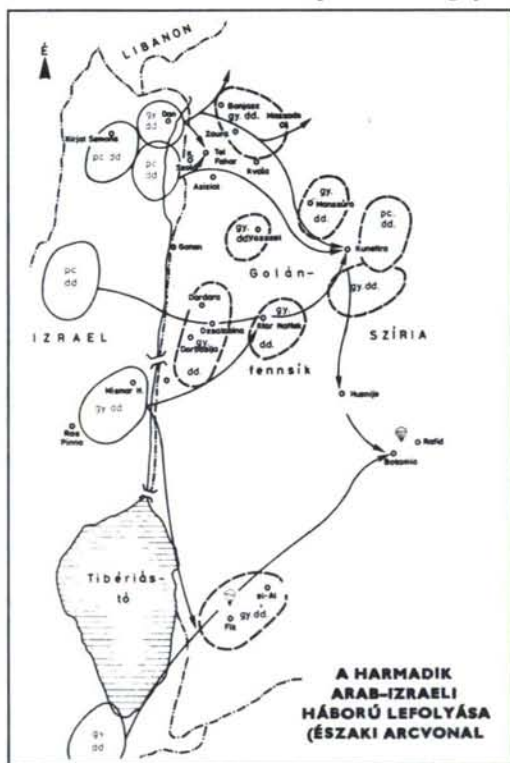
A haderőszervezés oldaláról megközelítve, továbbfejlesztették a mozgósítás és hadikiegészítés rendszerét. Tökéletesítették a tartalékosok riasztási rendszerét. Az 1956-os 12%-ról kb. 50%-ra emelkedett a páncélos és gépesített csapatok összhaderőn belüli száma. Négy-

szerezésre nőtt az ejtőernyős csapatok száma, s ezek már a háborút megelőző incidensekben is szerepet vállaltak.

A felek tehát alaposan felkészültek az összecsapásra. Ha a hadseregek összetételét nézzük, az izraeli véderő összetétele, felkészítettsége jobban megfelelt egy korszerű háború feltételeinek.

Az esélyek eldöntéséhez segítséget ad a következő táblázat, ahol a felek erőviszonyait szemléltető adatokat lehet látni, a legfontosabb fegyverfajták számát és a két fél készleteinek egymáshoz való arányát. A táblázatban nincs feltüntetve Szaúd-Arábia, Jemen és Algéria fegyveres ereje. Bár ezen országok elvi támogatásukról biztosították a harcoló arab államokat s tettek is katonai előkészületeket, effektíve nem avatkoztak be a harcokba.

Az esélyek latolgatásához vegyük még figyelembe a táblázat előtt leírtakat, a kiképzettség, utánpótlás, harckésztség tekintetében. Annak ellenére, hogy az arab államok ekkor döntően az orosz haditechnikára támaszkodtak, nem okozott akkora hátrányt a nyugati

technikát használó Izraellel szemben. Ekkor még az amerikai fegyverfajták nem voltak olyan fölényben a keleti blokk katonai technikájával szemben, mint manapság.

Az erőviszonyok értékeléséhez hozzátartozik az adott államok földrajzi helyzete is. Izraelnek kedvezőtlen geopolitikai helyzete nem tette lehetővé, egy, akármilyen „kicsiny” háború elvesztését vagy terület feladását. Az országot körös-körül arab országok fogják körül, melyek a lakosság számát, területüket tekintve sokszorosát teszik ki a zsidó államnak. Ennél fogva sokkal jobban képesek elhúzódnó konfliktusokra, mint Izrael. Ha ránézünk a térképre, nyilvánvalóvá válik, mire gondolhatunk. Izraelt középen szinte kettévágó *Ciszjordánia* kiváló lehetőséget teremt az ország kettészakítására. Az északi országrész fölé magasodó *Golán*-fennsík önmagában is a szír oldal erejét növeli, ráadásul itt Szíria nagyarányú erősítési építkezésekbe kezdett.

A nagyhatalmakat tekintve mindkét oldal rendelkezett befolyásos támogatókkal. Az arab fél maga mögött tudhatta a Szovjetuniót s az egész szocialista világot, emellett a többi muzulmán ország támogatását is bírta. Izrael mögött állt ekkor még Franciaország, igaz, egyre csökkenő mértékben s a legfontosabb szövetségese, az Amerikai Egyesült Államok. A két nagyhatalom haditechnikai segély mellett fegyveres erejével – flottájával – is jelen volt a térségben, igaz, mint ahogy később láthatjuk, inkább egymás ellensúlyozása és politikai nyomásgyakorlás céljából.

Haditervek

Az erőviszonyok íménti vázolója után lássuk, a felek milyen elképzelésekkel rendelkeztek az esetleges háború megvívására. A politikai helyzet vázlatából látható, az arab országok nem rendelkeztek pontosan összehangolt hadművelleti tervvel. Közös parancsnokságot is csak a háború előtt pár nappal állítottak fel.

Az egyiptomi haditerv a kiépített védővonalra és a mögötte lévő tartalékokra épült. A *Kahir* fedőnevet viselő terv két változatban készült el. Az első változat arra az esetre készült, ha Egyiptom egyedül vívja a háborút Izraellel. Ebben az esetben a mélységben lefolytatott aktív védelem elve alapján küzdöttek volna. A terv lényege, hogy a támadó erőket hagyták volna a betörni mélyen a félsziget belsejébe. Mikor a támadók már mélyen bent vannak Egyiptomban, az egyiptomi erők ellentámadásba mennek át és bekerítik őket. Ha nem járna sikerrel az ellenlökés, akkor a félsziget hágóinál (*Katmia*-, *Giddi*- és *Mitla*-szoros) próbálnák feltartóztatni az izraeli hadsereget. A terv hasonlatos volt az 1956-ban elgondoltakhoz. A megvalósításhoz azonban hiányoztak a megfelelő források, mivel azok jelentős részét – mint ahogy már írtam – lekötötte a jemeni polgárháború.

A terv támadó változata értelmében az egyiptomi erők az arab országok közös támadásában folytattak volna támadó hadműveleteket. A tervek gyengesége abban rejlett, hogy a megvalósításukhoz szükséges csapatok nem voltak megfelelően csoportosítva s nem volt kiépítve a csapatok anyagi biztosítása.

Az izraeli haditervet 1960-ban dolgozták ki s folyamatos módosításokkal tartották életben. Legfőbb veszélynek Egyiptomot tekintették, ezért fő csapást is oda szánták. A terv az Egyiptommal folytatott harc idejére nem tervezett támadó tevékenységet a többi arab állam ellen, csupán a határok biztosításával számolt. A terv szerint Kairó elleni katonai győzelem után lépett volna fel támadólag Szíria és Jordánia ellen. Vagyis a lényeg: elkerülni a kétfrontos háborút, egyenként verni meg az ellenfeleket (Schlieffen-terv!). A terv a megelőző ellentámadás doktrínájára épült, mely elmélet szerint akkor jogos – és védekezésnek minősül

– az izraeli katonai támadás, ha a zsidó állam létét veszély fenyegeti vagyis „a háborút Kairó felett kell megnyerni”. A Szíria és Jordánia elleni támadás tervét nem dolgozták ki, a helyzet alakulásától tették függővé.

A terv fontos részét képezte a *Galamb* fedőnevű légi hadműveleti terv, melyet a légierő új parancsnoka, *Mordechai Hod* vezérőrnagy vezetésével dolgoztak ki. A siker alapját az arab országok – főleg Egyiptom – elleni légicsapás képezte, melynek a legfontosabb feladata az arab légierők kiiktatása, az izraeli légifölény megteremtése. Ennek értelmében a csapásokat nagyrészt a repülőterek és a rajtuk állomásozó repülőgépek ellen indítják. A repülőterek kifutópályáinak rombolására még a háború előtt kifejlesztették az RDB típusú kifutópályaromboló bombát, melyet ebben a háborúban alkalmaztak először. A terv szerint az első légicsapást úgy kell időzíteni, hogy a támadó gépek egyiptomi idő (továbbiakban ET) szerint 8.45-kor érjenek a célok fölé. A felderítés adatai szerint ugyanis az arab légierő járőrözést végző vadászgépei 8.35-kor szálltak le s a második járőrt csak 9.10-kor emelték, mivel addig a pilóták reggeliztek. A támadás időpontjának kiválasztását indokolta még a reggeli időjárás, amely kedvez a támadóknak s az, hogy az arab légierő vezetői még nem érnek be parancsnoki állásaikba. A támadó kötelékeknek ki kell kerülni a légvédelmi rendszer lokátorait, nehogy túl korán felfedezzék a támadókat. Ennek érdekében az csapásmérő kötelékek alacsony repülésben, a felderítőradarok látószöge alatt támadnak. A meglepetést segíti majd, hogy a támadók a Földközi-tenger felől támadnak, így az arab felderítést zavarni fogják az ottani angol és amerikai hajókon működő radarok a légi helyzet tisztázásában. A tervet végső állapotban június 3-án fogadták el.

A kidolgozott terv szerint Egyiptom elleni fronton a földi erők két fő irányba hajtják végre a támadást, a tengerpart mentén *Rafah – el-Aris – el-Kantara* irányba, valamint a félsziget közepén *Audza – Abu-Agheila – Iszmáilja* útvonalon. Cél a kulcsfontosságú hágók elfoglalása s a Szuezi-csatorna elérése. Délen pedig egy kisebb harci kötelék feladat lesz *Sarm-es-Sejk* visszafoglalása, s ezzel a *Tirán*-szoros biztosítása. A terv hadműveleti céljai lényegében megegyeztek az 1956-os *Kades-I* terv céljaival.

Izrael a Déli Arcvonalon, mely az egyiptomi–izraeli frontot jelentette, támadó csoportosítást vett fel. Ezek az erők a Déli Parancsnokság alárendeltségébe tartozta. Állományába tartozott a gázai övezet ellen támadó *Resef* önálló gépesített dandár. A dandártól délre a „*Tal*” páncélosadosztály támadott, majd „*Joffe*” és a „*Saron*” páncélosadosztályok. Egy önálló páncélosdandár *el-Kuntilla* irányában támad, míg egy ejtőernyős csoport *Sarm-es-Sejk* elfoglalását kapta feladatul. Egyiptom erői a félszigeten védelmi csoportosulást vettek fel. *Gáza* védelmét a 20. palesztin hadosztály látta el, majd ettől délre helyezkedett el a 7. hadosztály, alatta 2. hadosztály, ettől tovább délre a 6. gépesített hadosztály. *Sarm-es-Sejk* védelmét egy önálló dandár látta el. A tartalékot egy gyalogos- s egy páncélosadosztály, továbbá egy páncélos harccsoport képezte.

A Keleti Arcvonal Középső Parancsnokságának alárendeltségébe Izrael 3 gyalogos, egy gépesített s egy ejtőernyős dandárt helyezett el, közülük egyik gyalogosdandárt Jeruzsálemben állomásoztatva, az Északi Parancsnokság erőit egy páncélos hadosztály s egy gyalogosdandár képezte. Ezekkel Jordánia nyolc gyalogos- és 2 páncélosdandárt állított szembe.

Az Északi Arcvonalon Szíriával szemben egy vegyes hadosztály és egy gyalogdandár védett. Ezzel szemben 13 szír dandár települt, melyeknek nagyobb része a Golán-fennsíkon állomásozott.

Izraeli részről ez a felállás annyiban változott, hogy az Északi és Keleti Arcvonal erőit az Egyiptom ellen győzelmet kivívó Déli Parancsnokság erőivel egészítették ki.

A „Blitzkrieg”

Az incidensek forrpontra hevítették a közel-keleti helyzetet. Az egyiptomi felderítés olyan adatok birtokába jutott, miszerint Izrael támadásra készül Szíria ellen, ezért kérte az ENSZ-erők kivonását, mivel szerinte ezek mintegy élő sövényként fedezik az izraeli előkészületeket. Ennek kérésnek a Biztonsági Tanács május 19-én eleget tett. Közben Izrael május 15-én elindított rejtett és részleges mozgósítást 21-re befejezte. Erről értesülve május 17-én harc-készültségbe helyezték az egyiptomi hadsereget s 21-én elrendelték a tartalékosok mozgósítását. Megkezdtek a csapatok előrevonását s május 23-ra 50 000 főt vontak előre a Sínai-félszigetre s ezek az erők birtokba vették az ENSZ-csapatok állásait. Ezzel egyidőben Egyiptom lezárta a Tirán-szorost s blokádnál vette Izraelt. Erre az USA is megerősítette a Mediterráneumban állomásozó erőit s tiltakozott a blokádnál.

A feszültség közelítette egymáshoz az arab országokat. Május 30-án Jordánia csatlakozott az egyiptomi-szír védelmi szövetséghez s csapatait az Egyesült Arab Parancsnokság alárendeltségébe helyezte. Irak a háború előestéjén, június 4-én döntött hasonlóképpen. Közben az izraeli külügyminiszter, *Abba Eben* Párizsban, Londonban és Washingtonban megvitatta a zsidó állam kellemetlen helyzetét s azok elismerték Izrael jogát az önvédelemre.

Június 3-án az izraeli parlament megszavazta a megelőző háború megindítását. A zsidó fegyveres erők június 4-re befejezték a felvonulást s felvették kiindulási állásaikat. Ekkor az arab országok még csak az erők felvonultatásánál tartottak.

A támadást a megelőző csapás elvének megfelelően Izrael kezdte. ET szerint 8.45 (izraeli idő (IT) szerint 7.45) órakor a zsidó légierő gépei a Galamb-tervnek megfelelően légicsapást mértek a kijelölt egyiptomi célpontokra. Az első támadó hullám 40 Mirage és *Mystere* vadászbombázója a Földközi tenger irányából támadta a Nílus völgyében és a Csatorna övezetében lévő repülőtereket. Három délebbre fekvő bázist Vautour vadászbombázók támadtak. A meginduló első támadó lépcső után 10 percnél tovább szálltak fel a további támadó lépcsők. A rendszer így működik minden támadó lépcsőnél, felszállás, ráfordulás a célra, támadás, visszaút, feltöltés (7 perc alatt) s újra felszállás támadásra. Ily módon a légicsapás során 8 hullám támadta a kijelölt célokat. minden vadászbombázó 2 rárepülést hajtott végre a célnál. Első rácsapásnál oldotta repesz- vagy betonromboló bombáit, a másodiknál pedig fedélzeti gépágyúját használta. A közelék légi fedezetét 12 járőröző Mirage vadászgép biztosította, míg Izrael légterének védelmét 8 őrző és 4 készenléti gép adta. A támadás katasztrofális hatást gyakorolt az egyiptomi légierőre. A támadók gyenge ellenállással találkoztak. A pár darab felszálló arab vadászgép csak átmeneti zavart tudott kelteni. Az első légicsapás 8 támadó hulláma a földön 189, légi harcban 10 egyiptomi harci gépet semmisített meg. Kiiktattak 6 repülőteret és 16 lokátorállomást. A meginduló 2. csapás során szintén 8 hullámban támadtak a légierő gépei. Ennek során 14 támaszponton újabb 107 gépet semmisítettek meg.

A nap további részében működésbe lépett a többi arab ország légierője. Szír gépek támadták a haifai olajfinomítót, Megiddó repülőterét s csapatösszevonásokat. Akcióba lépett az iraki légierő is, egy TU-16-os gépét lőtték le, mivel az támadta a haifai repülőteret.

Jordán harci gépek egy ellátóbázist és egy csapatösszevonási zónát vettek célba. Az izraeli légierő keményen viszonzta az arab légicsapásokat s így az egyiptomi, a jordán s a szír légierő gyakorlatilag megsemmisült. Az első nap során az arab légierő elvesztettek a földön 350, légi harcban pedig 24 harci repülőgépet, ez a harci állománynak kb. 50%-át jelentette. Emellett megsemmisült a radarrendszer, nagy veszteségeket szenvedett a légvédelem. Az első nap végére az izraeli légierő megteremtette a légifölényt, minimális saját veszteség mellett: 19 gép, az összállomány 6%-ának elvesztésével.

Az ET szerint 9.15 h-kor (IT: 8.15) a Déli Arcvonal szárazföldi erői megkezdtek a támadásukat három fő- és két mellékirányba. Jobbszárnyon a gázai övezet, illetve a felszíget tengerparti sávjában el-Kantara irányába, középen Iszmajlija felé, a balszárnyon a Mitla-hágón keresztül Szuezi irányába. Kisegítő akcióként támadtak az el-Kuntilla – *Nakl* vonalon illetve Sarm-es-Sejk irányába. A támadó csapatok É-on elfoglalták az Rafah városát s a légierő támogatásával bevették a 7. egyiptomi hadosztály védőkörletét. A „Tal” hadosztály folytatta előrenyomulását s 6-án reggel elérte s estére elfoglalta el-Aris városát. A Resef dandár körülfárta, majd egy ejtőernyős dandárral megerősítve 6-án 12.45 h-kor elfoglalta Gázát. Estére az egész övezet az izraeli csapatok birtokába került. A hadosztály egy része 7-én a Csatorna felé kezdett előrenyomulást, egy másik csoport pedig dél felé, *Bir-Lafhan* irányába fordult.

A középen támadó „Joffe” hadosztály célja *Bir-Lafhan* és *Dzsebel-Libni* birtokba vétele volt. A terepakadályok és aknamezők lassították az előrenyomulást, így 5-én estére csak *Bir-Lafhan*-t érték el. Az éjjel indított egyiptomi ellentámadást visszaverték s erősítéssel másnap bevették *Bir-Lafhan*-t. A kisegítő irányba támadó erők bevették el-Kuntillát s ott várakoztak, hogy fenyegezzék az egyiptomi tartalék páncéloscsoporthat.

A balszárnyon támadó „Saron” hadosztály célja az *Abu-Agheila* – *Umm-Katef* védő körzet elfoglalása, majd *Nakl* és a Mitla-hágó elfoglalása. 5-én 15.00 h-ra hadosztály egyik páncélos dandára elérte a célterepszakaszt. A támadást éjszakára tervezték. Ejtőernyősök bevetésével indult a roham, akiket az egyiptomi tüzérség ellen dobtak le. Eközben a páncélosok áttörték a védelmet és hajnali 3.30-ra bevették ellenséges állásokat. 6-án délutánra teljesen sikerült a körzetet megtisztítani. Ezután folytatták az előrenyomulást a Mitla-hágó és *Nakl* felé, de az utóbbi irányba haladó csapatok az erősödő ellenállás miatt megálltak. A harcok második napján, miután az egyiptomi vezérkar tudomására jutott el-Aris esete, a főparancsnok, *Amer* tábornok kiadta az általános visszavonulási parancsot a csatorna túlpartjára.

A „Tal” hadosztály csapatai 7-én reggelre leküzdötték az egyiptomi 7. hadosztály utóvédjeit s elfoglalták *Bir-Hammát* s megkísérelték bekeríteni a 4. páncélos-hadosztályt, de ez csak részben sikerült, mivel nagyobb részüknek sikerült visszavonulni. A páncélosok segítségére kiküldött egyiptomi dandár egy ideig sikeresen harcolt, de az izraeli erősítés beérkezével visszavonult.

Eközben a „Tál” hadosztály jobbszárnyán előrenyomuló harccsoport elérte a Szuezi-csatornát, de a főparancsnokság utasítására 30 km-el visszavonult a csatornától keletre, nehogy a nagyhatalmak tűzszüneti felhívása megghiúsítsa a támadást. 8-án reggel a harccsoportnak engedélyezték a csatorna megközelítését, közben harcba keveredett, de az arab egység visszahúzódott a nyugati partra. Ezután a csoport dél felé fordult, majd 9-én reggel Iszmajlijánál felzárkózott a csatornához. Délre megérkeztek a hadosztály más alakulatai is, így ez a hadosztály 9-re teljesítette feladatát.

Délebbre a „Joffe” hadosztály éldandára 7-én reggelre elérte *Bir-el-Thamadát*. Innen egy része a Mitla-hágó, egy másik része a Giddi-hágó felé mozgott előre. Az utóbbi hely harc nélkül kerül az izraeliek kezére, akik tovább nyomultak előre s 9-én hajnalban elérték a Szuezi-csatornát. A másik csoport lezárta a Mitla-hágót, így jelentős visszavonuló egyiptomi erő esett csapdába. Az egyiptomiak, miután nem tudták áttörni a szorost, 8-án elhagyták járműveiket és gyalog menekültek. Aznap este az izraeliek megkezdték az csatorna felé nyomulást s 9-én elérték azt, *es-Sallúfával* szemben.

A front balszárnyát képező „Saron” hadosztály Nakl felé támadott, amit 7-én reggel ért el. Itt találtak egy dandárnyi elhagyott egyiptomi nehézharcokocsit. Mint utólag kiderült, a visszavonulási parancs vétele után a dandár hátrahagyta tankjait és gyorsabb járműveken kezdte meg a menekülést. Nakl elfoglalása után szétverték a 6. egyiptomi gépesített hadosztályt és 9-re teljesítették hadműveleti céljukat.

A Sarm-es-Sejk irányba támadó vegyes tengeri-légideszant alakulat nem keveredett harcba, mivel a várost védő csapatok a visszavonulási parancs vétele után elhagyták állásaikat. 9-re lényegében befejeződtek a Déli Arcvonal hadműveletei, az egyiptomi haderő vereséget szenvedett s Kairó 9-én hajnalban elfogadta az ENSZ tűzszüneti felhívását.

Miközben folytak a harcok a sivatagban, a nemzetközi politika terén sem szüneteltek az összecsapások s egymásnak feszültek a nagyhatalmak. Mindkét állam, az USA és a Szovjetunió jelentős haderővel, főleg flottával volt jelen a térségben. Az szovjet hajórajt már a nyáron jelentősen megerősítették, így létszáma elérte a száz egységet. A háború kirobbanására a szovjetek rendkívül gyorsan reagáltak. Azonnal felszólították az USA-t, Franciaországot és Nagy-Britanniát, hogy három napon belül szüntetessék be az izraeli hadműveleteket, különben megszakítja a diplomáciai kapcsolatokat. Ahogy romlott az arab erők helyzete, a szovjetek egyre keményebben fenyegetőztek. Június 8-án akár katonai beavatkozással is fenyegették a nyugati hatalmakat: „Amennyiben az izraeli kormány nem szünteti be agresszióját és nem vonja vissza csapatait, a szocialista államok... minden szükséges intézkedést megtesznek, hogy segítsenek az arab országok népeinek döntő csapást mérni az agresszorra, megvédeni törvényes jogaikat, felszámolni a közel-keleti háborús tüzfészket és visszaállítani a békét ebben a térségben.” A nyilatkozat a Pravda június 8-i számában látott napvilágot s hasonlóan az 56-os háborúban elfoglalt szovjet állásponthoz, világháború ki-robbantásával fenyegetődött. A nyugati államok ezúttal nem hajoltak meg.

A Sínai-félszigeten kívül Izraelnek még két fronton kellett győznie. Az első napok eseményei, az arab légierők megsemmisülése egyre inkább izraeli győzelmet sejtetett. A Keleti Arcvonalon folyó harcok súlypontja az 1956 óta arab–zsidó–ENSZ ellenőrzés alatt álló Jeruzsálem volt. A városért folyó harcnak nem csak a település stratégiai helyzete adott különös hangsúlyt, hanem az a tény is, hogy ott voltak mindkét harcoló fél vallási szent helyei. A városért folyó harc 5-én reggel kezdődött. Jordán erők a Kormányzósági Épületet támadták. Az ott székelő ENSZ parancsnokság nem tanúsított ellenállást, így gyorsan arab kézre került. Az izraeli ellenlökés azonban délutánra visszafoglalta. Az „Ecjóni” gyalogdandár és a „Gur” ejtőernyős dandár támadása bekerítette a városban lévő jordán csapatokat a *Jerikóba* vezető út kivételével. A város felé igyekvő arab erőket a zsidó légierő teljesen szétverte, így erősítést nem kaphattak a védők. 6-án reggelre tovább szűkítették a bekerítés gyűrűjét s a védők elhatárolták a város kiürítését s 7-én reggelre a város izraeli kézre került. A Jeruzsálemben folyó harcok jellegükben eltértek a másik hadszíntereken vívott ütközetektől. Az utcai harc teljesen más módszereket, felkészültséget és hozzáállást feltételez. Az ott

folyó harcokra így emlékezett vissza egy egykori ejtőernyős: „Benyomultunk az Óvárosba, s ettől fogva kézitusával, házról házra harcoltunk. Ez a legszörnyűbb dolog a világon. Tudja a sivatagban, az egészen más. Ott harckocsik és repülőgépek vannak, az egész dolog valahogy nagyobb távolságra folyik. A kézitusa azonban más, szörnyű dolog. Ott öltem embert először...Egyszer csak megláttam azt az embert, amint kilép az ajtón... Fél másodpercig egymásra meredtünk, és tudtam, rám vár az, hogy megöljem. Csakis az én feladatom, nem volt ott senki más rajtam kívül.” A Jeruzsálemért vívott harcokkal egy időben a front ciszjordániai szakaszán is harcok folytak. 5-én 15.00-kor megindult az izraeli támadás *Dzsenin* ellen. A jordán haderő heves ellenállása miatt csak korlátozott sikereket ért el a támadás. Utcai harcokban elfoglalták a város legfontosabb objektumait, de az ellenállás nem szűnt meg, sőt az egyik támadó páncélosdandárt az arab csapatok be is kerítették. A bekerített zsidó csapatok csak a légierő erőteljes támogatásával tudtak csak kitörni. Egy másik izraeli dandár *Nablusz* város irányába támadott. Június 7-én éjjelre az izraeli csapatok teljes szélességben elérték a *Jordán* folyót, birtokba vették a folyón átvezető három hidat, elfoglalták *Ciszjordániát*. A tűzszünet este 8.00-kor lépett életbe.

Az Északi Arcvonalon a Szíriával szembeni szárazföldi harcselekmények csak 9-én indultak meg. A halasztás oka az lehetett, hogy izraeli hadvezetés el akarta kerülni a többfrontos harcot s időt akart biztosítani erői átcsoportosításához. Szíria 8-án elfogadta az ENSZ tűzszüneti felhívását, ennek ellenére Izrael folytatta támadási előkészületeit. Nem is tehetett másként, hiszen a fő cél, a Golán-fennsík nagy stratégiai jelentéssel bírt. A fennsík sebezhetővé tette Izraelt s számos incidens kiindulópontja is volt. A támadó csapatokat 8 dandárral jelentősen megerősítették. A megerősített Golán-magaslat elfoglalásában jelentős szerepet játszottak a pontos felderítési adatok. A izraeli titkosszolgálat egy ügynöke éveken át, lebukásáig dolgozott *Damaszkuszban* s rendkívül pontos és fontos információkat szerzett a szír védelem és haderő állapotáról. Emellett természetesen nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy az USA is adott át hírszerzési adatokat Izraelnek. Ezen adatok birtokában a zsidó csapatok támadása, igaz súlyos harcok után, sikerrel járt. Éjjelre *Kuneitratól* DNy-ra elérték *Transzarábiai Köölajvezetékét*. Az egyiptomi és jordán tűzszünet miatt a szír erők megkezdték a visszavonulást a Kuneitra és Damaszkusz közt húzódó második védőövbe. A támadás másnapján a szírek folytatták a visszavonulást a főváros felé. 12.00-ra Kuneitra városa izraeli kézre került, más erők pedig a Tiberias-tó keleti partját tisztították meg. Június 10-én, este 6-kor, miután kitűzött céljaikat elérték, az izraeli csapatok megálltak. A nemzetközi tiltakozás hatására nem folytatták az előrenyomulást Damaszkusz felé, de egyébként is, a milliós város megszállása túlságosan nagy teher lett volna. A tűzszüneti felhívást 18.30-kor a szemben álló felek elfogadták. Ezzel a harmadik arab-izraeli háború izraeli győzelemmel véget ért.

Ugyanezen a napon *Koszigin* üzenetet küldött *Johnson* amerikai elnöknek, hogy a Szovjetunió kész „néhány órán belül megtenni a szükséges, akár katonai intézkedéseket is, ha az izraeliek folytatják agressziójukat.” Ekkor már harckészültségben helyezték az orosz haderőket, de a valóság az, hogy a tényleges beavatkozásra nem álltak rendelkezésre megfelelő szovjet erők. A szovjet fenyegetés most sem vált be, az USA elrendelte földközi-tengeri erőinél a teljes harckészültséget s ez jeladás volt Moszkva számára is, hogy a Fehér Ház felvette a kesztyűt. Mivel még aznap véget értek a harcok, a további fenyegetőzések véget értek.

A háború eredményei

Izrael a háborúban megszerezte a Sínai-félszigetet, a Gáza-övezetet, a Golán-fennsíkot valamint Ciszjordániát. Ezzel jelentősen megnövelte az állam területét, nagyobb manőverezési lehetőséget adva a védelem számára. Morálisan legnagyobb jelentőségű a „Szent Város”, Jeruzsálem elfoglalása. Ezzel a háborúval Izrael egy időre kiütötte a neki ellenséges arab államokat, de a későbbi események azt mutatják, mégsem teljes a győzelem: folytatódnak az összecsapások, terrorcselekmények, s megkezdődik a felkészülés egy újabb háborúra.

A szocialista államok, élükön a Szovjetunióval – s Románia kivételével – Izraelt agresszornak bélyegző és elítélő nyilatkozatot bocsátottak ki és megszakították Tel-Avivval a diplomáciai kapcsolatokat. Az elítélő nyilatkozathoz csatlakozott néhány nyugati állam is, köztük Franciaország, a korábbi nagy támogató. Izrael ennek hatására egyre szorosabbra fonja kapcsolatait az Egyesült Államokkal, mely a zsidó állam legfőbb patrónusává lépett elő. A szovjet külpolitika pedig továbbra is az arab világban keresi boldogulását, s kezdheti előlről az arab világ felfegyverzését.

A háború nemzetközi gazdasági jelentőségét az adja, hogy az egyiptomiak elsüllyesztett hajóroncsokkal hajózhatatlanná tették a Szuezi-csatornát. Ezzel egy időre lezárult az Európát az arab olajjal összekötő legrövidebb vízi út.

A helyzet továbbra is feszült maradt a térségben, mivel a térséget feszítő problémák megmaradtak, az arab államok nem nyugodtak bele területi veszteségeikbe s ideológiájuk sem változott annyira, amely lehetővé tette volna a megbékélést. A felhalmozódó feszültségek hamarosan egy újabb háborút indukálnak, ami Izrael létének egyik legsúlyosabb próbatétele lesz.

Irodalom

- 📖 Bimbó József: Légvédelem korunk háborúiban. Bp., 1990.
- 📖 The Atlas of Modern Warfare. Ed. by Stephen Brocks. New York, 1978.
- 📖 The Encyclopedia of Land Warfare in 20th Century.
- 📖 Fischer Ferenc: A megosztott világ. Bp., 1992.
- 📖 Gazdag Ferenc: Franciaország története. Bp., 1989.
- 📖 Gosztonyi Péter: A Vörös Hadsereg. Bp., 1993.
- 📖 Kuti György: Páncélosok korunk háborúiban. Bp., 1981.
- 📖 Oszetzky Tamás: Arab-izraeli háborúk 1948-1982. Bp., 1984.
- 📖 Geoffrey Regan: Döntő csaták.Szalamisztól a Golf-háborúig..
- 📖 Top Gun 1997/3., 4., 7., 8., 9. sz.